

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 27-789.32(497.4+436.4/.5)"15/17"

Prejeto: 19. 10. 2017

Minoriti štajersko-koroške province od prve polovice 16. stoletja do jožefinskih reform

IGOR SALMIČ

dr. cerkvene zgodovine,

Papeška Univerza Gregoriana in Fakulteta sv. Bonaventure, Rim

e-naslov: igor.salmic@gmail.com;

Izvleček

Prispevek govori o življenju in razvoju minoritov v štajersko-koroški provinci od srede 16. stoletja do konca 18. stoletja. Glavni vir za pisanje besedila je rokopis *Brevis Descriptio Inclytae Provinciae Styriae et Carinthiae Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium*, ki ga je leta 1766 sestavil minorit Arsenius Platner. Po uvodu, kjer je govora o prihodu manjših bratov na slovensko ozemlje, je poseben poudarek na nekaterih osrednjih temah, ki se jih omenjeni rokopis dotakne: spor med konventuali in observanti, protestantizem, kvantitativna in kvalitativna rast province v 17. stoletju in prvi polovici 18. stoletja. Na kratko so predstavljene posledice jožefinskih reform, ki je za provinco polagoma pomenilo izgubo samostojnosti in združitve z avstrijsko provinco (med letoma 1832 in 1838). Na koncu pa je prikazan še prerez dvanajstih samostanov v provinci.

Abstract

CONVENTUAL FRANCISCANS OF STYRIAN-CARINTHIAN PROVINCE FROM
THE 1ST HALF OF THE 16TH CENTURY UNTIL JOSEPHIAN REFORMS

The contribution discusses the life and evolution of Conventual Franciscans in Styrian-Carinthian province from the mid-16th century until the end of the 18th century. The primary source for the article is the manuscript *Brevis Descriptio Inclytae Provinciae Styriae et Carinthiae Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium* composed by Conventual friar Arsenius Platner in 1766. Introduction where the arrival of friars minor on the Slovene territory is the main theme is followed by a discussion on the central themes of the aforementioned manuscript: the dispute between conventuals and observants, Protestantism, quantitative and qualitative province growth in the 17th century and in the first half of the 18th century. A brief description is provided of the consequences of Josephian reforms which meant a gradual loss of the province's autonomy and its merging with Austrian province (between 1832 and 1838). At the end of the contribution, a list of 12 monasteries in the province is provided.

Ključne besede:

minoriti/
konventuali,
observanti,
štajersko-koroška
provincia,
Arsenius Platner,
protestantizem

Key-words:

Minorites/
conventuals,
observants,
Styrian-
Carinthian
province,
Arsenius Platner,
Protestantism

Uvod

Prve odprave manjših bratov so se proti slovenskemu naselitvenemu območju podale vsaj iz treh smeri. Kar se tiče prihoda prvih bratov z juga oz. jugovzhoda, imamo zanimivo pričevanje Tomaža Čelanskega, prvega življenjepisca sv. Frančiška,¹ ki je v letih 1228–1229 spisal *Življenje blaženega Frančiška (Vita beati Francisci oz. Vita prima)*:

»Sexto namque conversionis suae [Francisci] anno, sacri martyrii desiderio maxime flagrans, ad praedicandam fidem christianam et poenitentiam Sarcenis et caeteris infidelibus, ad partes Syriae voluit transfretare. Qui cum navem quamdam, ut illuc tenderet, intravisset, ventis contrariis flantibus, in partibus Sclavoniae cum caeteris navigantibus se invenit. Videns autem a tanto desiderio se fraudatum, facto modico temporis intervallo, nautas quodam Anconam tendentes, ut eum secum ducerent exoravit, quoniam eo in anno vix ulla navis potuit ad partes Syriae transmeare.«²

Po navedenem zapisu sodeč naj bi Frančišek leta 1211 oz. 1212 »po pomoti« dosegel dalmatinsko obalo. Ne moremo z gotovostjo zatrditi, katero mesto je gostilo ubožca iz Assisija. Po mnenju nekaterih zgodovinarjev naj bi šlo za mesto Trogir pri Splitu, kjer naj bi se nekaj let po tem dogodku že oblikovala tudi prva skupnost bratov. Potemtakem naj bi bil to prvi samostan manjših bratov izven italijanskega ozemlja.³ Vprašanje glede tega ostaja še vedno odprto. Ob pomanjkanju virov je tudi na splošno težko reči kar koli o delovanju manjših bratov v Dalmaciji, še manj pa o njihovem širjenju proti severozahodu. Verjetnost, da bi dosegli tudi slovensko naselitveno območje, se zdi zelo majhna.

Drugače pa lahko trdimo za skupine manjših bratov, ki so prihajale z zahoda oz. iz Italije, saj nam mnogi viri pričajo o njihovi prisotnosti in delovanju na slovenskem ozemlju. Gre za redovnike iz takratne lombardske province, pozneje iz t. i. treviške marke (*marca trevigiana*), ki so se odpravili proti vzhodu še za časa življenja sv. Frančiška Asiškega. Nekatera ustna izročila nam pričajo o prisotnosti asiškega ubožca v Puli, a glede na pisne vire je bolj gotova teorija, po kateri naj bi sv. Anton Padovanski ustanavljal nekatere samostane na omenjenem ozemlju. Ustanovna letnica samostana v Gorici seže v leto 1225, torej leto pred smrtjo sv. Frančiška.⁴

Za temo pričujočega prispevka, ki zadeva štajersko-koroško provinco, so posebnega pomena odprave skupin manjših bratov, ki so prihajale s severa. Prisotnost prvih bratov na štajerskem in koroškem ozemlju je tesno povezana z drugo odpravo Frančiškovih bratov v Nemčijo, ki jih je oktobra 1221 vodil Cezar iz Speyerja.⁵ Od tega leta naprej že obstaja samostan v Würzburgu, ki naj bi bil prva organizirana skupnost manjših bratov onkraj Alp. Iz Augsburga so se bratje odpravili v tri smeri: nekateri proti severovzhodu, drugi proti Regensburgu in spet tretji proti jugu v Avstrijo.

V samo nekaj letih je prišlo do delitve nemškega ozemlja na štiri redovne province: Alemanija, Köln, Saška in Avstrija. Za nas je zanimiva ravno zadnja,

¹ Prim. Tommaso da Celano – *Agiografo di san Francesco* (ur. Emil Kumka).

² Tomaž iz Čelana: *Vita beati Francisci* 55, str. 329.

³ Žugaj: *S. Francesco in Croazia*, str. 247–310; Žugaj: *Hrvatska provincija franjevac konventualaca*, str. 11; Maračić: *Maleni i veliki*, str. 14; Maračić: *Franjevački počeci u Istri*, str. 23–24.

⁴ Maračić: *Maleni i veliki*, str. 15–16; Maračić: *Franjevački počeci*, str. 24–25; Moorman: *Medieval Franciscan Houses*, str. 203.

⁵ Prva skupina manjših bratov je v Nemčijo prispela že leta 1219 s skupino šestdesetih redovnikov pod vodstvom Janeza iz Penne. Zaradi slabega poznavanja lokalnega jezika se je njihov misijon končal zelo klavrno (Giordano iz Giana: *Cronaca* 5, str. 1530).

avstrijska provinca. Njen začetek je po navadi datiran v leto 1239.⁶ Provinca je nastala s pomočjo Giordana iz Giana († 1262), znanega življenjepisca o svetem Frančišku.⁷

Med prve slovenske samostane avstrijske province uvrščamo Ljubljano (1233⁸ oz. 1242⁹), Ptuj (1239)¹⁰, Celje (1241)¹¹ in Maribor (pred 1250)¹². V nekaj desetletjih so v provinco spadale štiri kustodije, stoletje pozneje pa že šest: C. Viennensis (Dunaj), C. Danubiensis (Donava), C. Anasiensis (Enns), C. Stiriensis (Štajerska), C. Marchiensis (slovenska marka oz. Windischmark), C. Felicensis (Beljak oz. Villach).¹³ Posebno pozornost bomo sedaj namenili razvoju kustodij Štajerske, Slovenske marke in Beljaka. Omenjene tri kustodije so polagoma dosegle vedno večjo neodvisnost, vse do nastanka samostojne štajersko-koroške province v prvi polovici 16. stoletja, ki pa ni več spadala pod enotni red manjših bratov (pravno enoten do leta 1517), temveč pod konventuale/minorite.

V nadaljevanju¹⁴ se bomo večkrat sklicevali na rokopis z imenom: »*Brevis Descriptio inclytae Provinciae Styriae et Carinthiae Ordinis Fratrum Minorum Conventualium*«. To delo, napisano leta 1766, se nahaja na Dunaju v arhivu minoritskega samostana (Arch. S. Crucis) na Alserstraße.¹⁵ Dolgo časa je bil omenjeni rokopis nepoznan, vse do leta 1986, ko ga je p. Gennaro Bove predstavil javnosti in začel uporabljati v študijske namene. Na tem mestu se zdi pomembno poudariti, da gre za zelo dragocen vir, in to iz različnih razlogov:

1. O štajersko-koroški provinci do sedaj ni bilo veliko napisanega, predvsem zaradi pomanjkanja virov. Do pred kratkim so bili objavljeni le nekateri fragmenti (deli) omenjenega rokopisa *Brevis Descriptio*¹⁶ in serija provincialnih ministrov (*Provinciales Provinciae Styriae ordinis Minorum S. Francisci Conventualium*, 1780),¹⁷ ki se prav tako nahaja v arhivu omenjenega minoritskega samostana na Dunaju.
2. Šele leta 2015 je bila objavljena celotna izdaja rokopisa *Brevis Descriptio* skupaj z opombami in zgodovinskim komentarjem.¹⁸
3. Rokopis na sintetičen in hkrati natančen način (z maloštevilnimi napakami) prikaže zgodovino štajersko-koroške province in njenih samostanov kot nobeno drugo poznano delo. Iz tega razloga je omenjeni vir postal pomembno izhodišče in oporna točka za nadaljnje raziskovanje omenjene province.

⁶ Po mnenju Gottfrieda Edmunda Friessa naj bi bila avstrijska provinca prvič dokumentirana že leta 1235, in sicer v buli *Quantum nos urgeat* papeža Gregorja IX. (Friess: *Geschichte der österreichischen Minoritenprovinz*, str. 38–39).

⁷ Giordano iz Giana je tudi avtor kronike, kjer je med drugim govora o začetkih in razvoju province v Nemčiji (Giordano iz Giana: *Cronaca* 5, str. 1526–1560).

⁸ Moorman: *Medieval Franciscan Houses*, str. 268.

⁹ Freed: *The Friars and German Society*, str. 208; Friess: *Geschichte der österreichischen Minoritenprovinz*, str. 35–36; Rant: *Die Franziskaner der österreichischen Provinz*, str. 64.

¹⁰ Moorman: *Medieval Franciscan Houses*, 380.

¹¹ Prav tam, str. 122.

¹² Prav tam, str. 289.

¹³ Friess: *Geschichte der österreichischen Minoritenprovinz*, str. 42–43. Avtor se pri naštetih kustodijah sklicuje na znanega zgodovinarja frančiškana (rekolekta) Luka Waddinga in njegovo delo *Annales Minorum*, zv. IX, str. 288–289 [227].

¹⁴ Kratko predstavitev življenja minoritske štajersko-koroške province je mogoče najti v prispevku, ki sintetično opisuje zgodovino manjših bratov na Slovenskem od začetkov v 13. stoletju do danes (Salmič: *Storia dei francescani in Slovenia*, str. 37–58).

¹⁵ Ad Archivum Viennense Fratrum Min. Conventualium ad S. Crucem, 3. Handschriften aus der Geschichte des Ordens und der österreichischen Provinz, št. II/263.

¹⁶ Bove: Manjši bratje na Štajerskem in Koroškem, str. 29–46; Bove: I minoriti nei territori di Stiria e Carinzia, str. 245–281.

¹⁷ Bove: I minoriti nei territori di Stiria e Carinzia, str. 245–281; Kurbus: Serija provincialnih ministrov, str. 77–91.

¹⁸ Salmič: *Brevis Descriptio inclytae Provinciae Styriae et Carinthiae*, str. 478–538 (besedilo rokopisa je na str. 497–536).

Avtor dela je p. Arsenius Platner (1710–1781), ki je bil sam tudi provincijski minister (1761–1764) in komisar (1769–1770) štajersko-koroške province. Ob tem je opravljal tudi funkcijo rektorja na graški univerzi in teologa na cesarskem dvoru na Dunaju.¹⁹

V strnjeni in sintetični obliki, na kar je opozoril tudi sam avtor,²⁰ je na osemnajstih straneh prikazana zgodovina province in kronologija posameznih (vseh skupaj dvanajst) skupnosti/samostanov. V prvem delu rokopisa najdemo naslednje teme: širitev reda manjših bratov na nemškem ozemlju v prvi polovici 13. stoletja, prihod prvih bratov v današnji avstrijsko-slovenski prostor, spori med observanti in konventuali (minoriti), posledice protestantizma v minoritskem redu, pot k vedno večji samostojnosti in avtonomiji štajersko-koroške province. Tem in drugim dogodkom sledimo vse do leta 1766, ko je bilo delo tudi napisano.

V *Brevis Descriptio* se pojavlja veliko pomembnih zgodovinskih oseb, od papežev, škofov, cesarjev, vojvod, do dobrotnikov itd., obenem pa dobimo informacije o številu redovnikov po posameznih skupnostih. Tudi »materialni« vidik v rokopisu nosi s seboj posebno vrednost, saj je pogosto govora o oltarjih, ki so posvečeni različnim zavetnikom. Na ta način je zelo ovrednotena ljudska pobožnost, kar je posebej značilno za baročno dobo, torej ravno za čas, ko je delo tudi nastalo. Sedaj pa se na kratko pomudimo ob najpomembnejših tematikah, ki jih zasledimo v rokopisu.

Spor med konventuali/minoriti in observanti

Nekaj desetletij pred samim pojavom in širjenjem protestantizma na avstrijskem in slovenskem ozemlju smo v redu manjših bratov priča ostremu sporu med konventuali/minoriti in observanti. Za reformo manjših bratov na področju Štajerske in Koroške je bilo odločilnega pomena delovanje observanta sv. Janeza iz Kapistrana (1386–1456), znanega prenovitelja reda v srednjeevropskem prostoru. Njegovo poslanstvo izvira iz odločitve papeža Nikolaja V. (1447–1455), ki ga je poslal na Češko, da bi tam pridigal proti utrakvistom. Poleg tega pa naj bi na »Vzhodu« organiziral vojsko proti Turkom.²¹ Ko se je leta 1451 pomudil v Avstriji, je v nekatere samostane uvedel observanco in pri tem užival močno podporo cesarja Friderika III. Samo eno leto pozneje (1452) je bil že vzpostavljen vikariat s samostani na avstrijskem, češkem in poljskem ozemlju.

Na samem avstrijskem območju obnoviteljevo delo ni poželo toliko uspeha kot drugod, saj je vpeljavo reforme sprejel le samostan v Judenburgu, in sicer leta 1455.²² Drugi avstrijski in slovenski samostani so takrat ostali v rokah »nereformiranih« konventualov. Šele nekaj desetletij zatem sta podoben scenarij kot Judenburg doživela npr. ljubljanski (1491)²³ in graški samostan (1515)²⁴. Brez

¹⁹ Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Provinciales Provinciae Styriae*, ff. 72-75.

²⁰ »Et haec sunt quae pro brevitate temporis compendiatim referre de nostra Styriae Provincia potui« (Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Brevis Descriptio*, f. 18).

²¹ Janez iz Kapistrana je umrl leta 1456 v Iloku, ob vznožju Fruške gore, potem ko je z drugimi sobratmi uspešno spodbudil krščansko vojsko k obrambi Beograda proti Turkom. Slednji so se tudi dejansko morali umakniti.

²² V državnem dunajskem arhivu (Haus-, Hof- und Staatsarchiv) se nahaja pismo, ki so ga na cesarja Maksimilijana naslovili župan, sodnik in svet mesta Judenburg (6. april 1506) in v katerem so ga prosili, naj posreduje pri papežu v prid observantom, ki so pred več kot petdesetimi leti prišli v to mesto na prošnjo papeža Kalista III. in s pomočjo Friderika III. namesto konventualov, in ki živijo po Vodilu in opravljajo dragoceno dušnopastirsko službo (AT-Oe-StA/HHStA RK Maximiliana 16-213).

²³ Vogrin: Slovenska minoritska provinca, str. 18; Mlinarič: Frančiškanski samostan od ustanovitve, str. 103–105; Škofljanec: *Observanti province sv. Križa*, str. 41.

²⁴ Mlinarič: Zgodovina samostana, str. 75.

podpore svetnih vladarjev bi si težko predstavljali tako hiter razcvet observantskega gibanja. V očeh civilnih oblasti so observanti veljali za reformirane redovnike, hkrati manj vezani na meniške strukture in materialne dobrine, zvestejši redovni disciplini ter rodovitnejši na področju oznanjevanja. V nemalo primerih so bili konventuali pred težko dilemo: ali sprejeti reformo ali pa zapustiti samostan. Nimamo na voljo dovolj virov, ki bi nam pokazali, koliko bratov je tudi v resnici sprejelo reformo, čeprav lahko domnevamo, da jih ni bilo malo. To potrjujeta tako *Brevis Descriptio*²⁵ kakor tudi provincijska kronika avstrijskega območja.²⁶

Izziv protestantizma

Glede odnosov in medsebojnega vpliva med manjšimi brati in protestantskim gibanjem obstaja zelo malo znanstvenih študij,²⁷ čeprav so bili Frančiškovi sinovi med prvimi ostrimi nasprotniki Lutrovega nauka, predvsem observanti. Še manj je na voljo poglobljenih študij o odnosih med minoriti in protestantizmom, zato je tudi težko kar koli reči npr. o tem, koliko minoritov je eventualno prestopilo k protestantom.²⁸

V rokopisu *Brevis Descriptio* lahko najdemo odlomke, kjer je na zelo barvit in tudi dramatičen način opisan pojav protestantizma. V oči bode predvsem terminologija, s katero je označena ta »nova religija«: *abominabilis haeresis Lutherana*,²⁹ *nefanda Lutheranae haeresis*,³⁰ *nefanda Lutheri secta*,³¹ *pestilentissima lues*.³² Seveda moramo vedeti, da je zapis je nastal v 18. stoletju, ko je katoliško (verjetno pa tudi protestantsko) zgodovinopisje bilo močno zaznamovano z apologetskim načinom podajanja, zato nas besede, ki so namenjene luteranskemu gibanju, niti ne presenečajo preveč. V nasprotju s številnimi provincami in samostani manjših bratov v severni Evropi, ki so bili ukinjeni drug za drugim, je Avstrija kljub temu še naprej ostala provinca, čeprav se je tudi tukaj protestantizem zelo močno razširil. Podobna situacija je bila tudi na Štajerskem in Koroškem, kjer so samostani ostali pod minoritsko upravo kljub različnim preizkušnjam, kot je bilo npr. v Mostu na Muri in Beljaku, kjer sta bila samostana začasno tudi zaprta. Beljak je bil v tem času skoraj popolnoma protestantsko mesto in le v dveh cerkvah se je obhajalo katoliško bogoslužje in ena od teh je pripadala ravno minoritom.³³ *Brevis Descriptio* slikovito opiše, da je bil minoritski samostan v Beljaku »*omnibus bonis spoliatus, templum profanatum, monasterium dirutum et religiosi propulsi*«. ³⁴ Leta 1580 naj bi v njem živel le še en italijanski redovnik, zato naj bi sam nuncij hotel samostan predati jezuitom.³⁵

²⁵ »... his aliisque persuasionibus allecti seculares magnates proventibus Fratrum nostrorum Conventualium eorumque bonis per turpe lucrum inhiare coeperunt, ita ut sancito illo horribili decreto: aut observantiza, aut foras esto plura loca ad Fratrum Observantium familiam transire debuerint« (Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Brevis Descriptio*, f. 1).

²⁶ »Hoc tempore introducta iam regulari et strictiori observantia ord. s. Francisci in Austria per s. Joannem de Capistrano etiam quidam e fratribus Minoribus conventualibus sanctioris vitae zelo ducti ad patres Observantes nuncupatos transierunt« (Friess: *Geschichte der österreichischen Minoritenprovinz*, str. 82).

²⁷ Ziegler: *Die deutschen Franziskanerobservanten*, str. 53. Omenimo lahko tudi delo Gaudentiusa Guggenbichlerja, ki pa je zaradi okoliščin, v katerih je bil napisan (sredi kulturnega boja v Nemčiji konec 19. stoletja), obarvan precej apologetsko (Guggenbichler: *Der Protestantismus und die Franziskaner*).

²⁸ Plath: *Die Franziskaner-Konventualen (Minoriten) und Martinianer*, str. 144-145.

²⁹ Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Brevis Descriptio*, f. 1.

³⁰ Prav tam, f. 2.

³¹ Prav tam, f. 11.

³² Prav tam, f. 11.

³³ Fräss-Ehrfeld: *Geschichte Kärntens*, str. 371.

³⁴ Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Brevis Descriptio*, f. 11.

³⁵ Fräss-Ehrfeld: *Geschichte Kärntens*, str. 441.

V Volšperku (Wolfsberg) naj bi gvardijan pridigal v cerkvi na »evangeličanski« način.³⁶ Nekateri bratje iz province naj bi celo bili deležni mučeniške smrti, vsaj tako opiše dogodke *Brevis Descriptio* za skupnosti v Gradcu in Mostu na Muri: »*Patres nostri proventibus spoliati partim trucidati partim suis aedibus expulsi dispersim fugere coacti sunt.*«³⁷ Za Ptuj imamo glede tega na voljo manj podatkov: Poročilo deželnoknežje vizitacije iz leta 1528 ne spregovori nič o samostanu, pozneje pa izvemo, da je npr. gvardijan Eusebius Friedenreich iz samostanske cerkve izgnal vikarja, ki je tam pridigal na luteranski način.³⁸ V Celju so med omenjeno deželnoknežjo vizitacijo leta 1528 odkrili, da je nekdo med minoriti odkrito govoril proti Marijinem češčenju in da je zaradi tega moral zapustiti samostan. Leta 1572 je minorit Andreas Schuster prestopil k protestantom, leto pozneje pa so v samostanu bili le gvardijan in dva sobrata, ki naj bi živeli skupno življenje na zelo »svoboden« način. Vizitacijsko poročilo oglejskega patriarha Francesca Barbara iz leta 1593 potrjuje, da je v samostanu primanjkovalo tako discipline kot tudi duhovnega življenja.³⁹

Ti skopi podatki, ki jih imamo na voljo, seveda ne podajo popolne slike stanja v minoritskih skupnostih tedanjega časa. V vsem tem je čutiti določen paradoks, saj je ravno v omenjenem obdobju velike krize nastala samostojna minoritska provinca Štajerske in Koroške, s tem ko se je oddelila od avstrijske province. Čeprav ne moremo z gotovostjo določiti leta nastanka province – vzrok za to lahko dejansko iščemo v zmedi, nastali z nastopom protestantizma (»*religiosi proscripti, monasteria profanata et archivia exusta sunt*«)⁴⁰ – pa nam rokopis *Brevis Descriptio* vseeno da nekaj dragocenih podatkov glede tega. Tako npr. izvemo, da »*in serie ministrorum Provincialium Provinciae Austriae reperitur aliquis Pater Mathias Thomiz electus in Provinciale Styriae anno Domini 1548, qui ob personarum tunc penuriam simul in Austria exercuit gubernium uti ibidem exprimitur per annos sex.*«⁴¹ Na podlagi te informacije dokument postavlja začetek štajersko-koroške province v čast »*paulo post initium saeculi decimi sexti*«,⁴² se pravi globoko v prvo polovico 16. stoletja. Po obdobju provincijskega ministra Mathiasa Thomiza so vodstvo obeh provinc – torej štajersko-koroške in avstrijske – prevzeli generalni komisarji iz Italije, in sicer vse do leta 1603.⁴³ Od tega trenutka dalje lahko govorimo o pravi in resnični samostojnosti in lastnem provincijskem ministru, trideset let pozneje pa imamo končno tudi provinciala iz »domačih vrst«. ⁴⁴

Provinca se je postopno razdelila na tri kustodije in je leta 1766, ko je nastal rokopis *Brevis Descriptio*, štela dvanajst skupnosti: Štajerska (Gradec, Ptuj, Maribor, Celje, Most na Muri, Slovenska Bistrica), Koroška (Beljak, Volšperk) in Kranjska z Goriško in Trstom (Gorica, Trst, Grljan/Grignano, Castro Porpetto).

17. stoletje – zlato obdobje

Proti koncu 16. in v začetku 17. stoletja sta na območju notranjeavstrijskih dežel z velikim razmahom nastopili protireformacija in katoliška obnova. Odločilnega pomena pri tem procesu je bil vsekakor prihod jezuitov in vzpostavitev apostolske nunciature v Gradcu (1580), pozneje pa tudi delovanje kapucinskega

³⁶ Fräss-Ehrfeld: *Geschichte Kärntens*, str. 384.

³⁷ Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Brevis Descriptio*, f. 2, 8.

³⁸ Mlinarič: Zgodovina samostana, str. 77.

³⁹ Prav tam, str. 78.

⁴⁰ Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Brevis Descriptio*, f. 1.

⁴¹ Prav tam, f. 2.

⁴² Prav tam, f. 2.

⁴³ Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Brevis Descriptio*, f. 2.

⁴⁴ Bove: I minoriti nei territori di Stiria e Carinzia, str. 255–257.

reda, ki so bili posebej prisotni pri ljudskih misijonih. Na tem mestu se lahko vprašamo, kakšna je bila situacija pri minoritih v obdobju novega katoliškega razmaha? Nekateri označujejo 17. stoletje kot »zlato obdobje« minoritov. Po nemalo preizkušnjah, ki jim je bil red priča med protestantsko »nevihto«, sedaj zaznamo vidne znake življenja, tako v kvantitativnem kot kvalitativnem smislu.

Zlato obdobje reda je tesno povezano z delovanjem generalnih ministrov Filippa Gesualdija iz Castrovillarija (general v letih 1593–1602) in Giacomina Montanarija (general v letih 1617–1623). Slednji je bil upravičeno označen kot prenovitelj reda (*Restaurator Ordinis*). Svoj doprinos k razcvetu reda je prispeval tudi nov misijonarski duh – povezan z ustanovitvijo Kongregacije *Propaganda fide* (1622) – kot tudi nov strukturni in organizacijski impulz, ki so ga spodbudile urbane konstitucije leta 1628 (po papežu Urbanu VIII.). Po drugi strani so iste konstitucije z ne dovolj jasnimi navodili glede individualnega posedovanja denarja na nek način dopustile prostor kopičenju denarja pri posameznih redovnikih (*forma aerarii*), kar je marsikje vodilo k duhovnemu osiromašenju, predvsem pa je bilo na preizkušnjo postavljeno skupno življenje (*vita communis*).⁴⁵

Generalni minister Montanari je leta 1621 opravil uradno vizitacijo štajersko-koroške province, pri kateri je lahko ugotovil, da ni več prisotnih tistih napetosti, ki so nastale ob stiku s protestantizmom. Z obzorja se je poslovil tudi sum »krivoverstva« in tuji predstojniki, ki bi bdeli nad pravovernostjo, niso bili več potrebni. Provincam v Avstriji, na Štajerskem in Češkem je bila tako dana možnost, da od sedaj naprej lahko svobodno izbirajo provincijske predstojnike. To je na generalnem kapitlju leta 1625 izrecno zahteval p. Matej Ferčič s Krka, saj se mu je zdel »privilegij«, s katerimi je general nameščal tuje predstojnike, nepravilni. Poleg tega pa ravnanje in delovanje provincijskih ministrov in komisarjev, ki so praviloma prihajali iz Italije, vsaj po pričevanju domačinov sodeč, ni bilo vedno najbolj zgledno.⁴⁶ Takšen potek dogajanj je pripomogel k izvolitvi prvega »domačega« provincijskega ministra štajersko-koroške province Matthäusa Sprassexia iz Gradca (1631–1634).⁴⁷

Kot posledica nekaterih administrativnih sprememb so bili leta 1668 samostani v Trstu, Gorici in Grignanu iz padovanske (Gorica) in dalmatinske province (Trst in Grljan) priključeni k štajersko-koroški provinci.⁴⁸ To je imelo za posledice napetosti med Beneško republiko in habsburško monarhijo. Minoriti iz tržaškega samostana, ki se s to odločitvijo niso strinjali, so sestavili protestno pismo, naslovljeno na beneške oblastnike s prošnjo, da njihov samostan še naprej ostane v dalmatinski provinci sv. Hieronima. Do tega ni prišlo, a nekateri bratje iz samostana so se napotili v druge samostane dalmatinske province.

Ena od konkretnih preizkušenj, ki je zadevala tudi minorite na avstrijskem in slovenskem ozemlju v tem obdobju, je bila prisotnost Turkov, ki so skušali zavzeti Dunaj. Nekaj bratov je umrlo mučeniške smrti, kot npr. Konstantin Kublowirth »Carinthus« († 1683), ki so ga skupaj z nekaterimi drugimi sobratimi umorili Turki.⁴⁹

⁴⁵ Bove: I minoriti nei territori di Stiria e Carinzia, str. 281; Parisiani: *La riforma tridentina e i Frati Minori Conventuali*, str. 281-425.

⁴⁶ Bove: I minoriti nei territori di Stiria e Carinzia, str. 265.

⁴⁷ Prav tam, str. 262–263.

⁴⁸ »Pertinuit Conventus iste a primaeva sua erectione ad Provinciam Paduanam usque ad annum 1667 quo per clementissimam resolutionem Augustissimi Imperatoris Leopoldi primi gloriosae[m] mem[oriae] Provinciae nostrae Styriae jussus est incorporari, eo quod in ditione austriaca situs sit, anno vero sequenti dicta incorporatio cum omni jure confirmata est a Summo Pontifice Clemente nono per specialem Bullam et se quoque extendit ad Conventum tergestinum« (Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Brevis Descriptio*, f. 14).

⁴⁹ Bove: Martirio e santità tra i Minori conventuali, str. 161.

18. stoletje – od vzpona do strmega padca

Naslednje stoletje, ki je bilo močno zaznamovano z razsvetljenskimi in absolutističnimi idejami, je na začetku v minoritski red prinesel veliko zagona, predvsem s prenovo študija in vzgoje. Za reformo je poskrbel generalni minister reda Vincenzo Coronelli iz Benetk (general v letih 1701–1707), eden od zadnjih velikih umov, ki je bil protagonist različnih znanosti.⁵⁰ Pri tem je močno napredovala zgodovinska veda, saj imamo iz tega obdobja pomembne predstavnike iz minoritskih vrst: Francesco Antonio Benoffi, Raimondo Missori, Antonio Lucci, Francesco Antonio Righini, Stefano Rinaldi ter Giovanni Giacinto Sbaraglia, ki velja za enega največjih zgodovinarjev iz vrst manjših bratov.⁵¹

V prvi polovici 18. stoletja se je minoritski red – kot že stoletje prej – močno razvijal, tako na mednarodni kakor tudi na lokalni ravni. Pri tem je pomembno vlogo odigral tudi baročni stil kot umetniška manifestacija močne katoliške zavesti. V tem času se je zelo razvila ljudska pobožnost, zato nas tudi ne prese- neča, da je v *Brevis Descriptio* namenjenega veliko prostora opisu raznih cerkva, posebej še oltarjev in svetnikov, katerim so bili oltarji posvečeni. Celoten minoritski red je sredi 18. stoletja štel približno 25.000 članov, ki so bili razdeljeni v 40 provinc in dva misijona, skupno pa so imeli 1257 samostanov. Število je iz predhodnega stoletja naraslo kar za 10.000 članov, torej lahko govorimo o pravem preporodu, ki pa ni bil dolgotrajen.⁵² Namreč potresi so prihajali drug za drugim: jožefinske reforme v cesarstvu (1780–1790), francoska revolucija (1789) in Napoleonov nastop na prehodu iz 18. v 19. stoletje so obilno pripomogli k skorajšnjemu propadu minoritskega reda.

Kar se tiče samega redovnega življenja v štajersko-minoritski provinci v tem obdobju, ni zaznati večjih novosti, predvsem to velja za prvo polovico 18. stoletja. Omembe vredno je leto 1747, ko je bila provinca obogatena z novim samostanom, in sicer v Castro Porpettu, ki je bil priključen kranjski kustodiji.⁵³

Zaton province se je začel v zadnjih dveh desetletjih 18. stoletja. Zelo negativne posledice je imel načrt Jožefa II., da se ukinejo vsi tisti samostani, ki niso več veljali za »koristne« državi, torej tiste, ki se niso ukvarjali s pastoralnim, karitativnim oz. vzgojnim delom. Na predvečer tozadevnih ukinitiv smo priča še zelo močni prisotnosti manjših bratov na slovenskem območju: 431 observantov (in reformatov) leta 1777,⁵⁴ 820 kapucinov leta 1769⁵⁵ in 224 minoritov leta 1775.⁵⁶ Le redkim samostanom iz vrst manjših bratov se je uspelo izogniti omenjenim dekretom Jožefa II. Tako so se morali npr. minoriti posloviti od najstarejšega samostana manjših bratov na omenjenem območju, namreč v Gorici, ki naj bi bil ustanovljen že leta 1225.

Nekateri samostani so se rešili na ta način, da jim je tik pred izidom cesarskih dekretov o ukinitvi uspelo ustanoviti župnijo. To se je npr. zgodilo s ptujskim samostanom leta 1785. Nekateri drugi samostani, ki so sicer ušli jožefinskim reformam, pa so podlegli poznejšim Napoleonovim posegom. Od izvirno dvanajstih samostanov štajersko-koroške province so se po omenjenih preizkušnjah obdržali le trije: Gradec, Ptuj in Celje. A tudi slednji je moral že leta

⁵⁰ O njegovem življenju in delu je obširno pisal Isidoro Gatti: *Il P. Vincenzo Coronelli dei Frati Minori Conventuali*.

⁵¹ »[Sbaraglia] inter historicos Ordinis Minorum merito princeps censendus est« (Wadding: *Annales Minorum*, zv. I, str. XXXV).

⁵² Di Fonzo – Odoardi – Pompei: *I Frati Minori Conventuali*, str. 135–137.

⁵³ »Locum istum utpote in territorio Imperii austriaci situm ex mandato Augustissimae Imperatricis et Archiducis Austriae Mariae Theresiae Provincia nostra anno 1747 intra gremium suum acceptare debuit« (Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, *Brevis Descriptio*, f. 18).

⁵⁴ Škofljanec: *Observanti province sv. Križa*, str. 93.

⁵⁵ Benedik, Kralj: *Kapucini na Slovenskem*, str. 11; Bahčič, Čudež, ki traja 800 let, str. 239.

⁵⁶ Mlinarič: *Zgodovina samostana*, str. 110.

1808 zapreti vrata zaradi premajhnega števila bratov, vsaj sodeč po navedbah p. Mirka Godine.⁵⁷ Zaradi močnega padca števila bratov in samostanov v štajersko-koroški provinci se je vedno bolj zdela nujna ponovna priključitev preostanka k avstrijski provinci. Kar se tiče točne letnice tega prehoda, imamo na razpolago nekatere podatke: seznam provincijskih ministrov štajersko-koroške province se ustavi leta 1832, ko je umrl zadnji provincijski predstojnik p. Vid Grauenbauer. P. Janez Kurbus, ki je v generalnem minoritskem arhivu v Rimu pregledoval t. i. *Regesta Ordinis*,⁵⁸ ki so nepogrešljiv vir za poznavanje minoritske zgodovine, ugotavlja, da je samostojnost štajersko-koroške province končno ugasnila med letoma 1832 in 1838.⁵⁹

Nekaj informacij o vsakdanjem življenju v provinci

Ob pregledu posameznih skupnosti dobimo nadvse zanimiv vpogled v vsakdanje življenje štajersko-koroške province. Nekateri samostani so resnično veljali kot prava središča duhovnega in kulturnega življenja, tukaj lahko omenimo Gradec z več kot 60 brati. Po drugi strani imamo nekatere manjše skupnosti, ki so bile odmaknjene od središč in namenjene preprostejšemu načinu življenja in molitvi, kot npr. Grignano in Castro Porpetto, vsaka s štirimi člani. Razlike med samostani je mogoče opaziti tudi pri materialnem opisu, ko je govora o sami gradnji in arhitekturnih slogih: Nekaterim samostanom in cerkvam *Brevis Descriptio* namenja ogromno prostora z naštevanjem oltarjev, kipov, dobrotnikov itd., pri nekaterih pa o tovrstnih zapisih zasledimo le nekaj vrstic. Ob tem je treba upoštevati tudi dejstvo, da je avtor veliko bolje poznal »osrednje« dele province in njihovo zgodovino (Gradec, Beljak, Ptuj) kot pa odročne kraje (Grignano, Castro Porpetto).

Med viri, ki nam govorijo o štajersko-koroški provinci, zasledimo sicer različno število članov province, a razlike med njimi so skoraj neznatne,⁶⁰ zato lahko podamo dokaj verodostojne podatke.⁶¹

Samostani ⁶¹	Duhovniki	Bogoslovci	Redovni bratje	Skupaj
Gradec/Graz	36	7	13	56
Ptuj	13	6	7	26
Celje	12	6	4	22
Most na Muri/ Bruck an der Mur	12		5	17
Maribor	13		4	17
Slovenska Bistrica	10		4	14
Beljak/Villach	10		4	14
Volšperk/Wolfsberg	10		3	13
Trst/Trieste	10		4	14
Gorica/Gorizia	9		3	12
Grljan/Grignano	3		2	5
Castro Porpetto	3		2	5
	141	19	55	215
Zunaj province	7	1	1	9
Skupno	148	20	56	224

⁵⁷ Godina: Štajersko-avstrijska minoritska provinca, str. 39–40.

⁵⁸ O *Regesta Ordinis* je obširen in nazoren članek pred kratkim sestavil Felice Autieri: I *Regesta Ordinis nella storia*, str. 73–103.

⁵⁹ Kurbus: Serija provincialnih ministrov, str. 79.

⁶⁰ Npr. tudi Mlinarič podaja podatke, ki so številčno zelo podobni tistim v *Brevis Descriptio* (Mlinarič: Zgodovina samostana, str. 109–110). Kot vir avtor navaja *Catalogus Familiarum Per Provinciam Styriae et Annexarum in Conventibus Commorantium Ordinis Minorum S. Franc. Convent. 1765* (Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien, fasc. 49).

⁶¹ Podatki so vzeti iz že omenjenega Mlinaričevega prispevka (Mlinarič: Zgodovina samostana, str. 109–110).

Leta 1765 je v provinci, kot že rečeno, živel 224 minoritov (od tega 148 duhovnikov, 20 bogoslovcev in 56 redovnih bratov). Zunaj province je od tega delovalo sedem duhovnikov, en bogoslovec in en redovni brat. Posebej je bilo število bratov visoko v glavnem samostanu province v Gradcu, in to kar 56. Temu so sledili samostani na Ptuju (26 članov) in v Celju (22 članov). Najmanjši skupnosti sta se nahajali v Grignanu in Castru Porpettu, v obeh je delovalo pet redovnikov. Najmočnejša kustodija je bila štajerska (152 članov), ki je štela skoraj dve tretjini vseh članov, njej pa sta sledili kranjska (36 redovnikov) ter koroška kustodija (27 članov).

Ena od značilnosti province je bila v tem, da predstojniki skupnosti (gvardijani) po navadi niso opravljali te službe v domačem kraju, temveč so prihajali iz drugih samostanov: tako je graški gvardijan prihajal npr. iz Beljaka, ptujski iz Celja, celjski iz Maribora itd. Kar se tiče funkcij redovnikov štajersko-koroške province lahko poleg gvardijana, vikarja, pridigarjev in spovednikov zasledimo tudi druge aktivnosti oz. poklice, s katerimi so se ukvarjali predvsem redovni bratje: vratar, zakristan, kuhar, kletar, vrtnar, bolniški oskrbovalec, lekarnar, krojač, mizar, pek itd.⁶²

VIRI IN LITERATURA

NEOBJAVLJENI VIRI

ASC – Arch. S. Crucis, Minoritenkloster, Wien/Dunaj:

- ⦿ *Catalogus Familiarum Per Provinciam Styriae et Annexarum in Conventibus Commorantium Ordinis Minorum S. Franc. Convent. 1765*, fasc. 49
- ⦿ Platner, Arsenius: OFMConv († 1781) *Brevis Descriptio Inclytae Provinciae Styriae et Carinthiae Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium* (1766) (št. II/263).
- ⦿ *Provinciales Provinciae Styriae Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium*, 1780-1785, (brez št.)

HHS – Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien/Dunaj

- ⦿ AT-OeStA/HHStA RK Maximiliana 16-213 (6. april 1506)

OBJAVLJENI VIRI

Giordano iz Giana: Cronaca. V: *Fonti Francescane* (ur. Ernesto Caroli), Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1521–1560.

Tomaž iz Čelana: Vita beati Francisci. V: *Fontes Franciscani* (ur. Enrico Menestò). Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 273–424.

Salmič, Igor: »Brevis Descriptio Inclytae Provinciae Styriae et Carinthiae Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium (1766)«, Trascrizione e commensto del manoscritto di p. Arsenius Platner. V: *Miscellanea Francescana* 115 (2015), št. 3–4, str. 478–538.

Wadding, Luke: *Annales Minorum*. 8 zv. [od 1208 do 1540], Roma 1625-1654 (16 zv. v tretji izdaji: 1931–1933).

LITERATURA

Autieri, Felice: I Regesta Ordinis nella storia dei Frati minori conventuali. V: *Miscellanea Francescana* 114 (2014), št. 1-2, str. 73-103.

⁶² Mlinarič: Zgodovina samostana, str. 110.

Bahčič, Robert: Čudež, ki traja 800 let. Zgodovina Frančiškove karizme v svetu in pri nas. Ljubljana: Brat Frančišek, 2007.

Benedik, Metod in Kralj, Angel: *Kapucini na Slovenskem v zgodovinskih virih. Nekdanja Štajerska kapucinska provinca* (monografija). V: *Acta Ecclesiastica Sloveniae* 16 (1994).

Bove, Gennaro: Manjši bratje na Štajerskem in Koroškem. V: *Minoritski samostan na Ptuju 1239–1989*, str. 29–46.

Bove, Gennaro: I minoriti nei territori di Stiria e Carinzia dal secolo XIII al 1785. V: *Miscellanea francescana* 101 (2001), št. 1–2, str. 245–281.

Bove, Gennaro: Martirio e santità tra i Minori conventuali nel secolo di S. Giuseppe da Copertino († 1663). V: *Miscellanea Francescana* 103 (2003), št. 1–2, str. 153–168.

Di Fonzo, Lorenzo – Odoardi, Giovanni – Pompei, Alfonso: *I Frati Minori Conventuali. Storia e vita 1209–1976*, Roma: Curia Generalizia O.F.M.Conv., 1978.

Frančiškani v Ljubljani: samostan, cerkev in župnija Marijinega oznanjenja (ur. Polikarp Brolih in Silvin Krajnc). Ljubljana: Samostan in župnija Marijinega oznanjenja, 2000.

Frančiškovi manjši bratje minoriti na Slovenskem od časov sv. Frančiška do današnjih dni. 30-letnica samostojne Slovenske minoritske province sv. Jožefa (ur. Marjan Vogrin). Ljubljana: Slovenska minoritska provinca sv. Jožefa, 2002.

Fräss-Ehrfeld, Claudia: *Geschichte Kärntens*, zv. 2: *Die ständische Epoche*, Klagenfurt: Johannes Heyn, 1994.

Freed, John Beckman: *The Friars and German Society in the Thirteenth Century*, Cambridge/Mass: Medieval Academy of America, 1977.

Friess, Gottfried Edmund: *Geschichte der österreichischen Minoritenprovinz*, Wien: Gerold, 1882.

Gatti, Isidoro: *Il P. Vincenzo Coronelli dei Frati Minori Conventuali negli anni del generalato (1701–1707)*. *Miscellanea Historiae Pontificiae* 42/1–2, Roma: Gregorian Biblical BookShop, 1976.

Godina, Miroslav: Štajersko-avstrijska minoritska provinca. V: *Pax et bonum: spominski listi posvečeni sedemstoletnici minoritskega samostana na Ptuju* (ur. Mirko Godina). Ptuj: Minoritski samostan na Ptuju, 1939, str. 39–40.

Guggenbichler, Gaudentius: *Der Protestantismus und die Franziskaner*, Bozen: Wohlgemuth'schen Buchdruckerei, 1882.

Kurbus, Janez: Serija provincialnih ministrov in generalnih komisarjev Štajersko-Koroške province minoritskega reda (OFMConv.). V: *Frančiškovi manjši bratje minoriti na Slovenskem*, str. 77–91.

Maračić, Ljudevit Anton: *Maleni i veliki. Franjevci konventualci u Istri*, Zagreb: Provincijalat franjevac konventualaca, 2001.

Maračić, Ljudevit Anton: Franjevački počeci u Istri i samostan sv. Franje u Piranu. V: *Sedem stoletij minoritskega samostana sv. Frančiška Asiškega v Piranu 1301–2001*, 23–39.

Minoritski samostan na Ptuju 1239–1989 (ur. Jože Mlinarič in Marjan Vogrin). Ptuj in Celje: Mohorjeva družba v Celju, 1989.

Mlinarič, Jože: *Zgodovina samostana od ustanovitve do 1800*. V: *Minoritski samostan na Ptuju 1239–1989*, str. 47–148.

Mlinarič, Jože: Frančiškanski samostan od ustanovitve okoli leta 1240 do preselitve leta 1784. V: *Frančiškani v Ljubljani*, str. 81–148.

Moorman, John Richard Humpidge: *Medieval Franciscan Houses*, New York: St. Bonaventure, N.Y.: Franciscan Institute, St. Bonaventure University, 1983.

Parisciani, Gustavo: *La riforma tridentina e i Frati Minori Conventuali*, Roma: *Miscellanea Francescana*, 1984.

Plath Christian: Die Franziskaner-Konventualen (Minoriten) und Martinianer. V: *Orden und Klöster im Zeitalter von Reformation und Katholischer Reform 1500–1700* (Katholisches Leben und Kirchenreform im Zeitalter der Glaubensspaltung 67), zv. 3, Münster: Aschendorff, 2007, str. 137–161.

Rant, Guido: *Die Franziskaner der österreichischen Provinz: ihr Wirken in Nie-*

der österreich, Steiermark und Krain bis zum Verfall der Kustodie Krain und ihrer Klöster (1596), Stein in Krain: Slatnar, 1908.

Salmič, Igor: Storia dei francescani in Slovenia. V: *I francescani nella storia dei popoli balcanici nell'VIII centenario della fondazione dell'Ordine* (ur. Viviana Nosilia – Marco Scarpa). Venezia: archetipolibri, 2011, str. 37-58.

Sedem stoletij minoritskega samostana sv. Frančiška Asiškega v Piranu 1301–2001 (ur. France M. Dolinar in Marjan Vogrin). Piran: Slovenska minoritska provinca sv. Jožefa, 2001.

Škofljanec, Jože: *Observanti province sv. Križa in slovenske pokrajine od konca 15. do srede 18. stoletja* (doktorska disertacija), Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 2008.

Tommaso da Celano – Agiografo di san Francesco. Atti del Convegno Internazionale, Roma, 29 gennaio 2016 (ur. Emil Kumka). Roma: Editrice Miscellanea Francescana, 2016.

Vogrin, Marjan: Slovenska minoritska provinca sv. Jožefa od začetkov do ponovne samostojnosti. V: *Frančiškovi manjši bratje minoriti na Slovenskem*, str. 9–29.

Ziegler, Walter: Die deutschen Franziskanerobservanten zwischen Reformation und Gegenreformation. V: *I francescani in Europa tra Riforma e Controriforma* (Atti del XIII Convegno Internazionale). Assisi, 17-19 ottobre 1985, Assisi 1987, str. 51-94.

Žugaj, Marijan: S. Francesco in Croazia e la Protoprovincia Croata (1217-1239). V: *Miscellanea Francescana* 82 (1982), str. 247-310.

Žugaj, Marijan: Hrvatska provincija franjevac konventualaca (1217-1559). V: *Hrvatska provincija franjevac konventualaca nekad i danas* (ur. Ljudevit Anton Marčić). Zagreb: Provincijalat franjevac konventualaca, 1989.

SUMMARY

CONVENTUAL FRANCISCANS OF STYRIAN-CARINTHIAN PROVINCE FROM THE 1ST HALF OF THE 16TH CENTURY UNTIL JOSEPHIAN REFORMS

This contribution follows the evolution and happenings of Styrian-Carinthian province which was autonomous for almost 300 years, building on a little known but very precious source *Brevis Descriptio in clytae Provinciae Styriae et Carinthiae Ordinis Fratrum Minorum Conventualium*. Upon the presentation of developments, we were attentive to a broader geographical space which significantly influenced functioning and mentality of Conventual Franciscans of Styrian-Carinthian province with its characteristics. Some periods were marked by true flourishing as seen on the example of the 17th and the first half of the 18th centuries. This is evident from architecture since in that period baroque transformation of monastic and church spaces started in many places. The circumstances of the birth of the province itself are especially surprising. If the *Brevis Descriptio* is to be believed, the Styrian-Carinthian province gained autonomy at the time when numerous other communities and provinces decayed owing to the start of Protestant movement. The decline of the province at the end of the 18th century progressed in a similar manner to that of other monastic communities, the consequences of Josephian reforms being well known. Yet the picture is not complete. Some historians also pay attention to other causes that helped the situation deteriorate drastically. According to their view, those reasons need to be searched for within the order itself. We could cite the thoughts of Genaro Bove who identified individual possession of funds as the weakness of Minorites. This was the practice that came to be increasingly obvious due to the broad interpretation in urban constitutions. Such behavior led many Minorite friars to a private way of life repeatedly and thus accelerated the spiritual di-

lution of the order. Only at the end of the 19th century, the Coventual order once again formally introduced community life (*vita communis perfecta*) at the recommendations of Pope Leon XIII and the engagement of minister general Bonaventura Soldatić, thus gaining a new spiritual impetus. Some even speak of the new birth as the provinces that first adopted this reform were opening new outposts in Europe and around the world with the greatest zeal and spiritual power in the first half of the 20th century.